

YDINASERIIPPUUUS — KAKSITERÄINEN MIEKKA

Valtiotieteen kandidaatti lähetystöneuvos René N y b e r g

(Esiteelmä Suomen Sotatieteellisessä Seurassa 4. 11. 1985)

1. YDINASEIDEN KÄYTTÖKELPOISUUS

Sodan aloittaminen on aina ollut helpompaa kuin rauhan solmiminen. Tämän havaitsi Napoleon katsellessaan Varpusvuorilta palavaa Moskovaa. Sen totesi myös Hitler seistessään salamasotansa jälkeen Kanaalin rannalla. Myöskään Irak ei enää voi valita rauhaa ryhdyttyään kerran sotaan. Sodan aloittaminen edellyttää uskoa varmuuteen siitä, että kerran liikkeelle sysätty vyöry voidaan myös pysäyttää ja saattaa menestykselliseen poliittiseen päätökseen. Sotatoimien lakkaaminen yleiseen uupumukseen ja tuhoon ei vielä merkitse rauhaa, saati voittoa.

Ydinaseiden olemassaolo on entisestäänkin vaikeuttanut mahdollisen sodan poliittista lopettamista. Sodan aloittamisen ja sen lopettamisen väliin on noussut uusi kynys — ydinsota. Olettamus, että kerran aloitettu sota kyetään myös poliittisesti päättämään edellyttää tänä päivänä ainakin uskoa siihen, että sota säilyy konventionaalisenä, tai että ydinaseiden käyttöä voidaan jollakin tavalla rajoittaa. Jo ennen ydinaseita vastustajan pakottaminen toivotuntyyppiseen sodankäyntiin oli yleensä tuomittu epäonnistumaan.¹

Ydinaseiden käyttö merkitsee sodan laajentumis- eli eskaloitumisvaaraa, joka moninkertaistaa vaikeudet lopettaa sota myös poliittisesti. Rauhan edellytyksenä — sotilaallisesta näkökulmasta katsoen — on jatkuva molemminpuolinen epävarmuus siitä, että aseellisen voiman käyttö voidaan hallita. Kriisihallinnan tehtävät ulottuvat ydinasekaudella myös sodan alkuvaiheeseen — konventionaalisten ja erityisesti ydinaseiden käytön hallintaan.

Ydinaseet ovat olemassaolonsa aikana käyneet lävitse huiman teknisen ja doktrinaalisen kehityksen. Ydinaseita pidettiin 1960-luvulle asti lähinnä edullisena tulivoiman lisäyksenä. Tämän käsityksen äärimmäinen ilmaus oli ranskalais-sveitsiläinen näkemys ydinaseista pienten ja suurten valtioiden tasavertaistajana.²

Ruotsin johtopäätökset olivat aikaansa edellä, kun se 1960-luvun puolivälissä lopullisesti luopui ydinpelotteen hankkimisesta. Ruotsin ydinasehankkeen ympärillä keväällä 1985 noussut kohu keskittyi ruotsalaisen ydinasetutkimuksen salaisuuksiin mutta sivuutti Ruotsin hallituksen kielteisen päätöksen tärkeimmän perustelun. — Heikkoon ydinpelotteeseen perustuva puolustus voi olla provokatoorinen ja pakottaa puolustajan turvautumaan ensimmäisenä ydinaseisiin. Vahva hyökkääjä ei tarvitse ydinaseita. Niin kauan kun ydinaseita ei ole käytetty, voimakas tavanomainen puolustus on tehokas myös ydinasekiristystä vastaan.

Suurvaltojen raskaat doktriinit seurasivat vähitellen perässä. Neuvostoliiton entisen yleisesikuntapäällikön, marsalkka Nikolai Ogarkovin tuoreen kirjan mukaan ydinaseiden sotilaallisen käyttökelpoisuuden epäileminen alkoi 1970-luvulla. Ydinaseiden määrällinen ja laadullinen kehitys johti ydinaseiden roolin täydelliseen uudelleenarviointiin. Käsitukset ydinaseiden asemasta ja käytöstä taistelussa, jopa **ydinaseiden käytön mahdollisuudesta sodankäynnissä yleensä** ovat Ogarkovin mukaan muuttuneet.³ Neuvostoliiton yleisesikunnan päällikön sijainen kenraaliversti Garejev puhuu huomiota herättäneessä neuvostokenraali Mihail Frunzen elämäkerrassaan eräistä sotatieteen teorian ”äärimmäisyysilmiöistä” ydinasekauden alkuvaiheessa. Erityisesti hän kritikoi nimeltä mainiten marsalkka Sokolovskin Strategia -teoksen näkemyksiä vuodelta 1963, että sota väistämättä käytäisiin ydinasein ja että vain sen lyhyt alkuvaihe olisi konventionaalinen.⁴

Ydinaseiden käyttökelpoisuuden kyseenalaisuus on johtanut molemmissa sotilasliitoissa pyrkimykseen vapautua ydinaseriippuvuudesta, mikä ei suinkaan ole sama asia kuin ydinaseista luopuminen. Sitäpaitsi omien asevoimien ydinaseriippuvuuden vähentäminen ei vielä takaa sitä, etteikö vastustaja turvautuisi ydinaseisiin puolustuksensa viimeisenä keinona. Sodan luonnetta koskevan neuvostoliittolaisen sotatieteellisen määritelmän mukaan kysymyksenasettelu voisi olla seuraava: Riittävätkö, ja ennen muuta soveltuvatko käytettävissä olevat sotilaalliset (vojenno-tehnisheskij) keinot asettujen yhteiskunnallispoliittisten (socialno-politišeskoje) tavoitteiden saavuttamiseen, eli viimekädessä sodan menestykselliseen poliittiseen päättämiseen.⁵

2. TÖRMÄYSKURSSI

Vastakkaisten sotilasliittojen puolustusdoktriinien — siitä meidän on Suomessa lähdettävä, että molempien sotilasliittojen pyrkimykset ovat perimmiltään puolustukselliset — välillä vallitsee sovittamaton ristiriita. Summittainen ydinasepariteetti on johtanut pattitilanteeseen myös ”sotanäyttämötasolla”; eräänlaiseen ydinasekauden asemasotaan, josta irrottautumiseksi pyritään taas kerran liikkuvaan sodankäyntiin.

Ei ole vaikeata havaita, että NATO:n omaksuma eteentyönnetty puolustus edustaa asemasotaa ja Neuvostoliiton syvien operaatioiden teoria liikkuvan sodankäynnin periaatetta. NATO, jonka puolustukselta puuttuu syvyys on Neuvostoliiton strategisten, eli ”sotanäyttämön laajuisten syvien operaatioiden”⁶ edessä altavastaja. Törmäyskurssi on ilmeinen. Tämä ei tarkoita sitä, että Varsovan liitto olisi paha susi ja NATO viaton karitsa tai että lopputulos olisi ennalta selvä. Varsovan liitto, käytännössä Neuvostoliitto, on vain NATO:a paremmin ja nopeammin pystynyt irrottautumaan jähtyneestä ”asemasodasta”. Neuvostoliitto on sotahistorialliseen kokemukseensa nojautuen luonut konventionaalisen option, johon NATO katsoo tänä päivänä voivansa vastata menestyksellisesti vain ydinasein. Siksi Neuvostoliiton syvien operaatioiden eräänä tärkeänä tavoitteena lienee mahdollisimman varhaisessa vaiheessa eliminoida **konventionaalisin** keinoin NATO:n taktiset ydinaseet ja siten mitätöidä NATO:n ensimmäiset eskalaatiovaihtoehdot.⁷ NATO:n ja erityisesti Saksan liittotasavallan (SLT) käsityksen mukaan Länsi-Euroopan puolustuksen on vastakin perustuttava ydinpelotteeseen mm. kemiallisten aseiden uhan vuoksi. Neuvostoliiton esittämän ydinaseiden ensikäytön kiellon sijasta NATO tavoittelee ydinaseiden varhaisen

käytön välttämistä. Kumpikin osapuoli pyrkii sysäämään ydinaseiden käyttämisen lopullisen ratkaisun vastapuolen niskoille.

Varsovan liiton "konventionaalinen optio" uhkaa mitätöidä NATO:n pyrkimyksen vähentää ydinase riippuvuuttaan. Sen sijaan, että NATO:n riippuvuus ydinaseista vähenisi, se on vaarassa lisääntyä, siitä huolimatta, että NATO:n puolustuksen kehittämisen päähuomio tällä hetkellä kohdistuu konventionaalisen puolustuksen vahvistamiseen.⁸ Uusin aseteknologia, täsmäaseet yms., voi vain lievittää olemassaolevia puutteita.⁹ Kyvyttömyys vähentää ydinase riippuvuutta luo kasvavia sisäpoliittisia vaikeuksia lännelle, ennen muuta SLT:lle.

Lännen konventionaalisen puolustuksen vahvistaminen ei ole pelkkä määrärahat-ai organisaatiokysymys. Kysymys on yhtäläillä motivaatiosta ja maailmankuvasta, eli viimekädessä puolustustahdosta. Maantieteellisistä syistä NATO ei voi tiheään asutussa Keski-Euroopassa luopua eteentyönnetystä puolustuksestaan. Vain Ranskasta NATO:n puolustus voi saada kaipaamaansa strategisen tukialueen. Tästä johtuen NATO:n puolustuksen kehittämisen paine kohdistuu kasvavassa määrin SLT:n ja Ranskan konventionaalisen puolustusyhteistyön lisäämiseen. Ensimmäistä kertaa näyttää usko horjuvan Ranskassa siihen, että kansallinen ydinpelote takaisi oman valtioalueen koskemattomuuden.¹⁰ Marsalkka Ogarkovin arvio Ranskan ydinpelotteesta on avoimen vähättelevä. Hän vertaa sitä Maginot -linjaan, johon "Ranskan yleisesikunta 1930-luvulla tarrautui fetissinomaisesti".¹¹

3. SDI

Summittaisesta ydinasepariteetista huolimatta molemminpuolinen epäluulo ja pelko toisen osapuolen ylivoimapyrkimyksiä kohtaan on kuihduttanut asevalvontaprosessin ja vähitellen murentanut solmitut sopimukset. Etsiessään ulospääsyä pattitilanteesta sekä Neuvostoliitto että Yhdysvallat soveltavat kansallisille perinteilleen ominaista lähestymistapaa. Neuvostoliitto perustaa toimintansa sotahistorialliseen kokemukseensa ja Yhdysvallat teknologiseen innovaatiokykyynsä.

Mikäli palaamme edellä käytettyyn asemasota — liikkuva sodankäynti -dikotomiaan myös strategisten ydinaseiden kohdalla, niin offensiivisten asejärjestelmien, manertenvälisten ohjusten ja pommikoneiden, miksi ei myös risteilyohjusten, kehittämisen edustaa "asemasodan" materiaalista teluoppia eli määrällisen ylivoiman varmistamista. "Liikkuvaa sodankäyntiä" tavoittelevia piirteitä löytyy tällä kertaa Yhdysvaltain SDI-hankkeesta sikäli, että Yhdysvallat pyrkii SDI:n avulla mm. irtaantumaan pattitilanteesta ja sysäämään asevalvontaprosessin uudestaan liikkeelle. SDI:n tavoitteena on haavoittuvuuteen perustuva pelotteen korvaaminen puolustukseen perustuvalla deterrensillä. SDI-hanke liittyy myös yleiseen pyrkimykseen vähentää ydinase riippuvuutta. Tällä en tarkoita niinkään presidentti Reaganin maalailemia tulevaisuudennäkymiä ydinaseiden "vanhentumisesta ja saattamisesta voimattomiksi" kuin SDI-hankkeen torjuntamekanismeja — lasereita ja raidetykkeitä ydinräjähteiden sijasta.

- Poliittisesti Yhdysvaltain SDI-hanke merkinnee väistämättä vuoden 1972 ABM-sopimuksen uudelleen neuvottelemista.
- Historiallisesti kyseessä on "hyökkäysaseiden ja puolustuskeinojen välisen jatku-

van kilpajuoksun” (protivoborstvo) — joka marsalkka Ogarkovin mukaan on kai-
ken sotilaallisen kehityksen perusta¹² — ulottaminen rauhoitetuksi luultuihin ase-
järjestelmiin.

- **Sotilaallisesti** SDI-hanke lupaa Yhdysvalloille ratkaisun mannertenvälisen Minu-
teman ja MX -ohjusten haavoittuvuusongelmaan, johon passiivisen puolustuksen eli
ohjussiilojen lujittamisen keinoin ei ole löytnyt tyydyttävää vastausta. Hajauttamis-
sen, lujittamisen ja määrällisen lisäämisen sijasta, tai niillä täydennettynä, mannerten-
välisten ohjusten suojaus perustuisi aktiiviseen puolustukseen eli ohjusten torjuntaan.
- **Asevalvonnan** kannalta ohjusten torjunta voisi lievittää asevalvontaprosessia jäy-
tävää todentamisiongelmaa. Tehokas torjunta tekisi helpommaksi sopia offensiiv-
isten strategisten asejärjestelmien laukaisulaitteiden molemminpuolisesta vähen-
tämistä. Mahdollinen rajoittamissopimuksen rikkominen, eli laukaisulaitteiden
lisääminen, olisi kannattavaa vain niin suuressa mittakaavassa, ettei sitä kyettäisi
salaamaan.
- **Motiivien** osalta SDI-hankkeen puolesta puhuvat Yhdysvalloissa ennemminkin
em. sotilaalliset ja asevalvonnalliset syyt sekä huipputekniikan kerrannaisvaikut-
teisiin kohdistuvat odotukset kuin Neuvostoliiton ohjusten torjuntaohjelma, jon-
ka laajuutta on vasta presidentti Reaganin SDI-puheen jälkeen ryhdytty korosta-
maan.

Yhdysvaltain strategisen puolustusaloitteen SDI:n toteuttaminen on aikaisintaan
vuosikymmenen päässä. Yhdysvallat on asettanut, Paul Nitzen suulla, hankkeen to-
teuttamiselle kolme ehtoa, joiden täyttäminen ei tässä vaiheessa ole suinkaan varmaa.
Nämä ehdot ovat itseasiassa tiukempia kuin Yhdysvaltain NATO-liittolaisilleen anta-
ma lupaus noudattaa ABM-sopimusta, olla tavoittelematta ylivoimaa ja pyrkiä SDI:n
avulla vahvistamaan pelotetta:

- Ohjuspuolustusjärjestelmän tulee olla taistelunkestävä.
- Sen tulee olla kustannuksiin nähden tehokas.

Nämä voivat kuulostaa itsestään selviltä teknis-taloudellisilta vaatimuksilta, mutta
ne tuovat aimo annoksen realismia hankkeeseen, jota julkinen sana kutsuu ”tähtien
sodaksi”.

- Nitzen kolmas ehto on poliittinen ja epäilemättä vaikein täyttää: Siirtyminen of-
fensiivisistä defensiivisiin järjestelmiin tulee tapahtua **yhteistyössä** Neuvostoliiton
kanssa.

Nitzen kaavailema ylimenokausi olisi ”yhteishanke”, joka edellyttäisi jatkuvaa of-
fensiivisten asejärjestelmien vähentämistä. Yhtäaikaa offensiivisten järjestelmien vä-
hentämisen kanssa molemmat osapuolet aloittaisivat ”tasaiseen tahtiin” taistelunkes-
tävien ja kustannuksiin nähden tehokkaiden **konventionaalisten** ohjustentorjuntajär-
jestelmien kehittämisen ja käyttöönoton. Ylimenokausi kestäisi mahdollisesti toista-
kymmentä vuotta.¹³

Tässä on käsittääkseni Geneven neuvottelujen ydin. Hyväksyykö Neuvostoliitto
amerikkalaisten perusajatuksen strategisten offensiivi- ja defensiivijärjestelmien väli-
sen suhteen uudelleen neuvottelemisesta? Onko Neuvostoliitto valmis Nitzen ehdotta-
maan ”siirtymäkauteen” ja onko Neuvostoliitto yleensä halukas kehittämään aseval-
vonnan säätelystä ohjustentorjuntaa? Puhumattakaan siitä, onko Neuvostoliitto val-
mis hyväksymään ne sotilaalliset, teolliset ja psykologiset muutokset, joita SDI väistä-
mättä toisi mukanaan.

4. NIIN ON, JOS SILTÄ NÄYTTÄÄ

SDI ei luonnollisestikaan ole yksin sitä, miksi amerikkalaiset sen esittävät, se on yhtäläillä myös sitä, miltä se Neuvostoliiton silmissä näyttää. — Niin on, jos siltä näyttää. Neuvostoliiton kielteinen suhtautuminen SDI:hin ei johtune niinkään ohjusten torjunnan periaatteellisesta vieroksumisesta kuin poliittis-sotilaallisesta arviosta, ettei defensiivin kehittämisen mahdollisuus toistaiseksi ole luonut riittäviä edellytyksiä offensiivisten asejärjestelmien vähentämiselle — pikemminkin päinvastoin. Vaikka Neuvostoliitolla on Moskovan ympärillä maailman ainoa operatiivinen ballististen ohjusten torjuntajärjestelmä, niin Neuvostoliitto painottaa toistaiseksi omien offensiivisten asejärjestelmiensä tunkeutumiskyvyn varmistamista enemmän kuin niiden aktiivista suojaamista ohjusten torjunnan keinoin. Kuten marsalkka Ogarkovin toteamus defensiivin ja offensiivin välisestä jatkuvasta kilpailusta kaiken sotilaallisen kehityksen perustana osoittaa, Neuvostoliiton suhtautuminen asetekniseen kehitykseen on marxilaisen agnostinen — absoluuttista asetta ei ole olemassa.

Edesmennyt pääsihteeri Andropov ilmaisi Neuvostoliiton perusepäilyn Yhdysvaltain SDI-hankkeeseen heti presidentti Reaganin maaliskuussa 1983 pitämän ensimmäisen puheen jälkeen. Andropovin mukaan strategisen ohjusten torjuntajärjestelmän luominen tähtäisi Yhdysvaltain ensi-iskua seuraavan neuvostoliittolaisen kostoiskun vastaisen puolustuksen luomiseen.¹⁴ Toisin sanoen, amerikkalaisten tavoitteena ei olisi offensiivisten asejärjestelmien määrän ja tarpeen yleinen vähentäminen ohjuspuolustuksen avulla vaan pikemminkin oman ohjuspuolustuksen avulla mitätöidä Neuvostoliiton offensiivisen potentiaalin merkitys, eli saavuttaa strateginen ylivoima. Epäilemättä Moskova ei voi sallia, että sen vastustajat ydinaseiden avulla hankkisivat poliittista vaikutusvaltaa Neuvostoliittoon nähden ja vähentäisivät vastaavasti Neuvostoliiton omien ydinaseiden luomaa kansainvälistä vaikutusvaltaa.¹⁵ Siksi Neuvostoliitto tulkitsee Yhdysvaltain strategisten offensiivisten asejärjestelmien modernisoinnin (Trident, MX, Midgetman) SDI:hin liittyväksi pyrkimykseksi tavoitella strategista ylivoimaa eikä — kuten amerikkalaiset sen näkevät — Yhdysvaltain strategisten asejärjestelmien suhteellisen jälkeenjääneisyyden korjaamiseksi.

SDI — Nitzen tarkoittamassa muodossa — edellyttää poliittiseen luottamukseen perustuvaa asevalvontayhteistyötä vuosikymmeniksi eteenpäin. SDI:n aikataulun huomioonottaen Neuvostoliiton täytyy varautua asevalvontaneuvotteluihin vähintään parin kolmen amerikkalaisen administraation kanssa. Lisäksi Neuvostoliiton on tultava vakuuttuneeksi tehokkaan ohjustorjunnan luomisen mahdollisuudesta ja tarkoituksen mukaisuudesta. Ei liene liioiteltua väittää, että asevalvontaprosessi, sellaisenaan kun se on ollut olemassa sitten 1970-luvun alun, on joutunut valinkauhaan.

SDI:n toteuttaminen sisältää ennennäkemättömiä epävarmuustekijöitä ja strategiseen vakauteen kohdistuvia riskejä. Mikäli vain toinen osapuoli loisi strategisen ohjuspuolustuksen olisi ensi-iskun strategia ylimenokauden aikana aiempaa paremmin kuviteltavissa.¹⁶

5. ABM-SOPIMUKSEN PORSAAANREIKÄ

Mannertenvälisten ohjusten merkityksen väheneminen lisäisi väistämättä strategisten pommikoneiden ja risteilyohjusten suhteellista merkitystä. Koska nämä asejärjes-

telmät ovat hitaampia kuin ballistiset ohjukset, ja pommikoneet voidaan kutsua takaisin, niiden vaikutus strategiseen vakauteen olisi periaatteessa stabiloiva. Mikäli strategisten keskusjärjestelmien merkitys ja siten niiden käytön todennäköisyys laskisi nostaisi tämä yleistä ydinasekynnystä. Ydinasekynnyksen kohoaminen puolestaan laskisi — ydinasefilosofian oppien mukaan — konventionaalisten asevoimien käyttökynnystä semminkin, jos konventionaalaisella tasolla vallitsee huomattava epätasapaino. Ydinasekynnyksen kohoaminen merkitsisi myös Yhdysvaltain Länsi-Euroopalle antamien ydinasetakuiden väistämätöntä heikkenemistä; eräänlaista kenraali de Gaullen ennustuksen myöhäistä toteutumista. Kyse on viimekädessä ”irrationaalisella toimenpiteellä (ydinaseiskun) uhkaamisen uskottavuudesta”.¹⁷

Ballististen ohjusten torjuntajärjestelmien luominen vaikuttaisi myös toisella, hyvin konkreettisella tavalla Länsi-Euroopan puolustukseen. Tehokas ballististen ohjusten torjunta lienee parhaimmillaankin vuosikymmenien päässä mutta Eurooppaan kohdistettujen ”taktisten” ballististen ohjusten torjunta voisi olla sen ensimmäisiä sovellutuksia.

- Torjunta, joka on tehokas sukellusvenesijoitteisia mannertenvälisiä ohjuksia vastaan kykenee myös torjumaan keskimatkan ohjuksia. Molempien ohjustyyppien lentorata on samantapainen ja ilmakehään paluunopeus suhteellisen alhainen.
- ABM-sopimus ei kiellä ei-strategisten eli **taktisten** ballististen ohjusten torjuntaa. Se kieltää ABM-sopimukseen kuulumattomien torjuntaohjusten, tutkien yms. varustamisen **strategisten** ballististen ohjusten torjuntakyvyllä (artikla VI).
- Ilmatorjunnan ja ohjustorjunnan välinen ero on uuden teknologian myötä häipymässä.

Toisin sanoen, jos jo tänä päivänä käytössä tai koekäytössä olevat amerikkalainen Patriot ja Neuvostoliiton SA-X-12 ilmatorjuntaohjukset omaavat ohjusten torjuntakykyä, niin askel ilmatorjunnasta lyhyenkantaman ballististen ohjusten torjuntaan on teknisesti lyhyt.

Länsi-Euroopassa vallitsee tietty kiinnostus osallistua SDI-hankkeen toteuttamiseen **taktisen** ohjustorjunnan tasolla eli keski- ja lyhyenkantaman ohjuksia vastaan. Se ei olisi ABM-sopimuksen vastaista. Sitäpaitsi länsieurooppalainen ”erikoistuminen” vasta muotoutumassa olevaan SDI:hin lisäisi poliittisia mahdollisuuksia vaikuttaa hankkeeseen kokonaisuutena.

Tekninen kehitys kohti integroitua lentokoneiden, risteilyohjusten ja ballististen ohjusten torjuntaa kovertaa ABM-sopimusta. SDI:ta varauksetta kannattavat pelkäävät Neuvostoliiton voivan äkillisesti irtaantua ABM-sopimuksesta. ABM-sopimuksen vesittyminen vaikuttaa kuitenkin taktisen ohjusten torjunnan vuoksi todennäköisemmältä kuin sopimuksen äkillinen irtisanominen. Taktinen ohjusten torjunta on ABM-sopimuksen porsaanreikä.

Lännen puolustuksen luominen ydinkärkisiä ohjuksia vastaan saattaa strategisten keskusjärjestelmien tasolla osoittautua tarkoituksenmukaiseksi. Sen sijaan ohjuspuolustuksen ulottaminen Länsi-Eurooppaan, eli sotänäyttämöohjusten tasolle, olisi erityisesti lännelle ongelmallista. — Tilanne on maantieteellisestä sijainnista johtuen jonkin verran toinen Neuvostoliitolle. Pershingien tai mannertenvälisen ohjusten torjunnalla ei Moskovan näkökulmasta katsoen ole oleellista eroa.

Länsi-Euroopan puolustus ydinaseita, myös keskimatkan SS-20-ohjuksia, vastaan on tähän asti perustunut lännen ydinpelotteeseen (jota Pershingit täydentävät) eli Yh-

dysvaltain ydinvarjoon. Ohjuspuolustuksen rakentaminen näitä ydinohjuksia vastaan voitaisiin tulkita merkiksi siitä, ettei länsi enää luota pelotteeseensa. Puhumattakaan siitä, että tällaisen järjestelmän rakentaminen merkitsisi todennäköisesti uutta euro-ohjus-kiistaa Länsi-Euroopassa.¹⁹

Taktinen ohjustentorjunta tulee suppeimmassakin muodossaan olemaan kallista. Mm. Belgia irrottautui taloudellisista syistä Patriot-ilmatorjuntajärjestelmän luomisesta vuonna 1983. Halpoja eivät myöskään ole ne käytössä, kehitteillä tai suunnitella olevat huipputarkat lyhyen kantaman ohjusjärjestelmät.²⁰ NATO:n Euroopassa olevien joukkojen komentajan kenraali Rogersin mukaan huomion ja resurssien keskittäminen SDI-hankkeen tavoin ohjustentorjuntaan voi viedä pohjan ”arkisempien” tarpeiden, kuten konventionaalisen puolustuksen ja taktisten ydinaseiden, modernisoinnilta.²¹ Taktinen ballististen ohjusten torjunta saattaa — ellei siihen päädytä ilmatorjunnan kautta — osoittautua Länsi-Euroopan puolustuksen käenpoikaseksi.

Ydinaseriippuvuuden vähentäminen on kaksiteräinen miekka, kuten sekä konventionaalisen puolustuksen että ohjuspuolustuksen kehittämiseen osoittavat. Ydinasekynnyksen nostaminen laskee konventionaalisen asevoiman käyttökynnystä. Vaikka poliittisten tarkoituserien arvioiminen ei ole mahdollista pelkästään sotilaallisten voimavarojen perusteella, niin pyrkimys ”liikkuvaan sodankäyntiin” voidaan tulkita sotilaallisen ylivoiman tavoittelemiseksi, jopa yritykseksi varmistaa sodankäyntikyky.

Summittainen pariteetti mahdollisimman alhaisella tasolla ja pahojen epätasapainojen syntymisen estäminen on ainoa tae siitä, ettei kumpikaan osapuoli voi olla varma kyvystään saavuttaa päämääräänsä aseellisin voimin.

6. LÄHDEVIITTEET:

- 1) Leon Wieseltier: When Deterrence Fails, *Foreign Affairs*, Spring 1985, s. 844.
- 2) René Nyberg: Security Dilemmas in Scandinavia. Evaporated Nuclear Options and Indigenous Conventional Capabilities, *Cooperation and Conflict*, XIX, 1984, ss. 62—64.
- 3) N. V. Ogarkov: Istorija učit bditel'nosti, Voenizdat, Moskva 1985, s. 51.
- 4) M. A. Garejev: M. B. Frunze — Vojennyj Teoretik, Voenizdat, Moskva 1985, ss. 239—240.
- 5) Vojennyj Enciklopedičeskij Slovar': Klassifikatsija Voin, s. 335; Harakter Voiny s. 792, Moskva 1983; Ogarkov, s. 58.
- 6) ”Operacij na teatre vojennyh deistvyy”. Ks. William E. Odom: Soviet Force Posture: Dilemmas and Directions, *Problems of Communism*, July-August 1985. Kirjoittaja kommentoi Ogarkovin sotänäyttämön laajuisten operaatioiden ”ennäkemättömiä” etenemisnopeuksia ja mittakaavaa.
- 7) Stephen M. Meyer: Soviet Theatre Nuclear Forces, Part II, Capabilities and Implications, *Adelphi Papers* 188, IISS, London Winter 1983/84, s. 24.
- 8) Peer H. Lange: Die sowjetische Militärdoktrin und der Westen, *Europa-Archiv* 6/1984, s. 183.
- 9) Ks. Carl H. Builder: The Prospects and Implications of Non-nuclear Means for Strategic Conflict, *Adelphi Papers* 200, IISS, London, Summer 1985. Seikkaperäinen arvio konventionaalisen teknologian mahdollisuuksista.
- 10) Pierre Lelouche: L'Avenir de la Guerre, Mazarine, Paris 1985, s. 49.
- 11) Ogarkov, ss. 44, 77.
- 12) Ogarkov, s. 49.

- 13) Paul Nitzen puhe Philadelphiassa 20. 2. 1985.
- 14) Haastattelu *Pravda* 27. 3. 1983: ks. myös "Star Wars", *Delusions and Dangers*, Vojenizdat, Moscow, 1985, ss. 23—31.
- 15) Havid B. Rivkin, Jr: What does Moscow Think? *Foreign Policy*, Summer 1985, s. 87.
- 16) Strategic Survey 1984—85, IISS, London, s. 4.
- 17) Fred Charles Iklé: Nuclear Strategy, *Foreign Affairs*, Spring 1985, s. 820.
- 18) Strategic Survey 1984—85, IISS, London, ss. 13—14.
- 19) Ballististen ohjusten varustaminen konventionaalisella taistelukärjellä edellyttää hyvin suurta osumatarkkuutta eli pientä todennäköistä poikkeamaa CEP (circular error probable). (The Military Balance 1984—85, IISS, London, ss. 130, 134.) Pershingien CEP on IISS:n mukaan 45 metriä, Neuvostoliiton SS-20 -ohjuksen CEP on 400 metriä, SS-21 ja SS-22 -ohjusten CEP on 300 metriä, SS-23-ohjusten kohdalta tiedot puuttuvat. Konventionaalisten ballististen ohjusten käyttö olisi kannattavaa lähinnä vastustajan lentokenttien, johtokeskusten, liikennesolmukohtien yms. tuhoamisessa, jossa ne korvaisivat haavoittuvat ja kalliit miehitetyt taistelukoneet. Kohteita, joiden suojana on vahva ilmatorjunta, löytyy Euroopasta legio. Konventionaalisten ballististen ohjusten torjunnalla, kuten ilmatorjunnalla yleensä, olisi maantieteellisistä syistä johtuen suhteellisesti suurempi merkitys NATO:lle sen ahtaalla Keski-Euroopan rintamalla kuin Varsovan liitolle ja sen syvälle Neuvostoliittoon ulottuvalle selustalle. (Uwe Nerlich: *Missile Defences, Strategic and Tactical*, *Survival* May/June 1985, s. 121.) Konventionaalisten ballististen ohjusten torjunta on mitä ilmeisin ilmapuolustusongelma.
- 20) Lähinnä Neuvostoliiton SS-23 (kantama 500 km) ja NATO:n kohdalla ilmeisesti Lance-ohjuksen parannettu versio.
- 21) Haastattelu *Jane's Defence Weekly* 27. 4. 1985.